

HOOGBEGAAFDHEID IN COMBINATIE MET EEN (LEER)STOORNIS - 2X SPECIAAL

Deze leerlingen kunnen opvallen door...

Leerproblemen en -stoornissen komen ook voor bij meer- en hoogbegaafde kinderen en jongeren. Deze leerlingen hebben vaak een disharmonisch intelligentieprofiel met uitgesproken sterktes en zwaktes. De schommelingen in sterke en zwakke schoolse resultaten zijn groot en moeilijk te begrijpen.

Deze leerlingen kunnen opvallend zwak blijven in:

- leesvaardigheden en/of spellingvaardigheden (dyslexie, dysorthografie)
- rekenvaardigheden en/of rekeninzicht (dyscalculie)
- motorische vaardigheden en schrijfvaardigheden (dyspraxie)
- geheugenfeiten en vakspecifieke termen en symboolgeheugen (automatiseringsstoornissen, ADD)
- aandacht- en concentratievermogen (ADD, ADHD, automatiseringsstoornissen)
- organisatorische vaardigheden (dyspraxie, ADHD, ADD, automatiseringsstoornissen)
- flexibel denkvermogen (NLD)
- visueel ruimtelijke vaardigheden (dyscalculie, NLD)
- sociaal-emotionele vaardigheden (autisme, syndroom van Asperger)
- impulsiviteitscontrole (ADHD)

Anderzijds zijn ze gelijktijdig opvallend sterker in andere, compenserende vaardigheden.

Als een meerbegaafde leerling er ondanks de hoge intelligentie niet in slaagt de leerstoornis of het leerprobleem te compenseren, zijn de problemen meestal zeer hardnekkig en moeilijk te remediëren. Onbegrijpelijke schommelingen in resultaten en vaardigheden kunnen leiden tot een negatieve stempel als 'dom' of 'lui'. De leerling zelf vergelijkt zich met anderen en komt al heel vroeg tot het bewustzijn dat er iets fout loopt. Gebrek aan begrip en ondersteuning vanuit de omgeving leidt tot een negatief zelfbeeld.

De kans is groot dat de leerling onterecht in het watervalstelsel terecht komt door een opvallend tekort in wiskunde of talen. De uitsluiting uit doorstromingsrichtingen doet geen goed aan de totale persoonlijkheidsontwikkeling van deze meerbegaafde leerling, die juist veel nood heeft aan contact met soortgenoten én aan intellectuele uitdaging.

De deskundigheid van de onderwijswereld om deze leerling noodzakelijke vaardigheden aan te leren is in dit geval van groot belang. Teamwerking is hierbij onontbeerlijk. Een sterkte-zwakke analyse, in samenwerking met CLB en deskundigen in leerstoornissen, geeft een begrijpelijker beeld van de pijnpunten.

mogelijk zwakke kanten	mogelijk sterke kanten
<p>zie ook fiches per leerstoornis afzonderlijk</p> <ul style="list-style-type: none"> • faalangst is groter en al heel vroeg aanwezig • vermijdingsgedrag, psychosomatische klachten, eenzaamheid en depressie • weinig sociale aansluiting, geen peer-group vinden, meer kans om te pesten of gepest te worden 	<p>sterke kanten vallen meer op</p> <ul style="list-style-type: none"> • sterk compenserende vaardigheden: <ul style="list-style-type: none"> - opvallend taalvaardig, ondanks dyslexie - opvallend sterk op visueel-ruimtelijk vlak, ondanks dyscalculie • creatief in het bedenken van oplossingen • aanleg voor kunst, drama, muziek... • sociaal-emotioneel vaardig • grote motivatie en doorzettingsvermogen

algemene tips (zie ook fiche "hoogbegaafdheid")

do's	don'ts
<p>leer- en remediëringsaanbod</p> <ul style="list-style-type: none"> • Blijf eisen stellen, maar bied compenserende software en hulpmiddelen (tekstverwerker, spellingcontrole, zakrekenmachine, enz.) om aan die eisen te kunnen voldoen • Bied extra structuur in planning, nota's, schema's en volg dit meer op. • Bespreek de problemen met de leerling en laat meebeslissen over noodzakelijke acties. • Leer foutenanalyse aan: 'wat ging er fout, hoe kwam dat, wat kan je verbeteren?' • Laat werken met correctiesleutels. <p>nota's, examens en toetsen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vul toetsen aan met mondelinge vragen. • Stel foutloze nota's ter beschikking. <p>coaching van leerling</p> <ul style="list-style-type: none"> • Beklemtoon en blijf investeren in compenserende vaardigheden. • Schakel een medeleerling in als coach. • Moedig sterk individueel aan. <p>teamaanpak</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vraag advies en hulp aan het CLB, de problematiek kan zo ernstig zijn dat je ondersteuning nodig hebt. • Betrek de ouders en overleg regelmatig. • Zorg voor een individuele steekkaart met aandachtspunten en tips die goed werken. Geef ze aan alle leerkrachten en vul ze elk jaar aan. 	<p>leer- en remediëringsaanbod</p> <ul style="list-style-type: none"> • Te weinig intellectuele uitdaging aanbieden. • Te veel vrijstellen ('hoeft niet' -aanpak). • Compenserende hulpmiddelen enkel toelaten bij oefeningen en niet bij examens en toetsen. <p>nota's, examens en toetsen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zeggen dat de leerling het kan als hij maar wil en zich inspant. • Problemen pas na examens signaleren. • Te snel een bepaalde studierichting uitsluiten. <p>coaching van de leerling</p> <ul style="list-style-type: none"> • Leerling bij zwakke resultaten als 'lui' of 'ongemotiveerd' bestempelen. • Irreële verwachtingen uitspreken. • Te lage verwachtingen uitspreken. • Geen feedback of feedback zonder aanvullende tips en ondersteuning om problemen aan te pakken. <p>teamaanpak</p> <ul style="list-style-type: none"> • Een verschillend beleid of andere maatregelen en faciliteiten. Wat bij de ene leerkracht kan, kan bij de andere niet. • Alle afspraken via de leerling laten lopen. • Te laat signaleren dat er ernstige problemen zijn, zodat bijsturing niet meer mogelijk is.

een hoogbegaafde leerling met dyslexie/dysorthografie (zie ook fiche 'dyslexie')

mogelijk zwakke kanten	mogelijk sterke kanten
<ul style="list-style-type: none"> • veel spellingfouten in alle talen • talrijke overschrijffouten, veel fouten in nota's in alle vakken (ook wiskunde en wetenschappen) • traag leestempo en/of veel leesfouten • moeite met meerkeuzevragen • heel zwak geheugen voor woordenschat, vakspecifieke termen, tijdsbegrippen en ruimtelijke woordenschat 	<ul style="list-style-type: none"> • graag en veel schrijven en/of lezen • snel kern van de zaak vatten; • graag vreemde talen leren; • sterker in grammaticale spelling; • brede interesse en veel weten; • associatief en creatief denkvermogen • logisch denkvermogen
do's	don'ts
<ul style="list-style-type: none"> • Spellingfiches en oplossingsalgoritmen leren gebruiken, ook bij examens. • Compenserende software leren en laten gebruiken: leessoftware, spellingcontrole, elektronische woordenboeken. 	<ul style="list-style-type: none"> • Veel tekst laten overschrijven van bord. • Spellingfouten aanrekenen indien niet relevant voor de taak. • Veel onverwacht leeswerk geven op examens en voor taken.

een hoogbegaafde leerling met dyspraxie (zie ook fiche 'dyspraxie')

mogelijk zwakke kanten	mogelijk sterke kanten
<ul style="list-style-type: none"> • moeilijk leesbaar handschrift, slordig • zwakke ordening in tijd (plannen, ...), chaotisch • zwakke ruimtelijke oriëntatie (bladspiegel, weg terugvinden, ...) 	<ul style="list-style-type: none"> • kan toch complexe opdrachten aan • is graag en veel met constructies bezig • kan op computer ruimtelijke en meetkundige opdrachten uitvoeren
do's	don'ts
<ul style="list-style-type: none"> • Laat de leerling de computer gebruiken bij alle schrijftaken en meetkundige tekeningen. • Lees en beoordeel slordige taken en toetsen met het nodige begrip en relativiteitszin. • Bied leesbare en ordelijke nota's. 	<ul style="list-style-type: none"> • Een moeilijk leesbaar handschrift strikt lezen en beoordelen. • Hoge eisen bij taken die sterk steunen op visueel-ruimtelijke vaardigheden en bij meetkundige en technische tekeningen

een hoogbegaafde leerling met automatiseringsdyscalculie, geheugendyscalculie/procedurele dyscalculie (zie ook fiche 'dyscalculie')

mogelijk zwakke kanten	mogelijk sterke kanten
<ul style="list-style-type: none"> • heel zwakke rekenvaardigheden (tafels, HR tot twintig, ...) • heel zwak geheugen voor symbolen en formules, frequente omkeringen • zwakke vaardigheden in het gebruik van ZRM en rekentoestellen 	<ul style="list-style-type: none"> • opvallend logisch inzicht • uitstekende visueel-ruimtelijke vaardigheden • kan zelf veel efficiënte oplossingsstrategieën vinden • sterke analytische vaardigheden
do's	don'ts
<ul style="list-style-type: none"> • Oplossingsalgoritmen en formularia leren en laten gebruiken, ook bij examens. • Compenserende hulpmiddelen leren en laten gebruiken. • Correctiesleutels en ingevulde werkboeken ter beschikking stellen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Zwakke rekenvaardigheden toeschrijven aan zwak inzicht. • Verwachten dat de leerling het tempo van de klas kan volgen. • Veel (remediërings)oefeningen laten maken die een beroep doen op rekenvaardigheden.

een hoogbegaafde leerling met visueel-ruimtelijke dyscalculie en/of NLD (zie ook fiches 'dyscalculie' en 'NLD')

mogelijk zwakke kanten	mogelijk sterke kanten
<ul style="list-style-type: none"> • paniek en faalangst bij nieuwe leerstof • symbooltaal leren is heel moeilijk • procedures, algoritmen en technieken vragen extra veel oefening, snel verwarring • zwakke visueel-ruimtelijke vaardigheden • heel zwakke analytische vaardigheden • zwak flexibel denkvermogen, • onvoldoende wiskundig inzicht 	<ul style="list-style-type: none"> • na veel oefening goede resultaten • dankzij sterk geheugen in staat om veel procedures, rekenfeiten en trucjes te memoriseren • compenserend vermogen in andere vaardigheden die 'taliger' zijn
do's	don'ts
<ul style="list-style-type: none"> • Via individueel contact sterk aanmoedigen. • Inzicht bieden in eigen kunnen en in eigen sterktes en zwaktes. • Individuele coaching bij visueel-ruimtelijke leerstofonderdelen en visueel ruimtelijke gegevens verbaal ondersteunen. • Compenserende vaardigheden (taal, geheugen, associatief denken) maximaal benutten. 	<ul style="list-style-type: none"> • Onhandigheid in de verf zetten (denk ook aan de lessen lichamelijke opvoeding en plastische opvoeding). • Onderdelen louter abstract aanbieden. • Veel en snel (meetkundige) figuren van het bord laten overtekenen.

een hoogbegaafde leerling met aandachtsstoornissen en ADD en /of impulsiviteit of ADHD

(zie ook fiche 'ADD' en 'ADHD')

mogelijk zwakke kanten	mogelijk sterke kanten
<ul style="list-style-type: none"> • moeilijk om pro-actief taken te plannen, om tijdig beginnen herhalen • storend veel vergeten: afspraken, boeken en schriften, taken, enz. • alles verliezen • oneigenlijk gebruik van materiaal, veel prutsen tot het uiteindelijk stuk is • veel meer ongelukken	<ul style="list-style-type: none"> • kan zich concentreren wanneer het onderwerp hem boeit • kan tegelijk zien, horen en doen • doet actief pogingen om toch orde te creëren • kan naar behoren functioneren in dagdagelijkse routine
do's	dont's
<ul style="list-style-type: none"> • Geef direct feedback. • Agenda en nota's controleren, eventueel zorgen voor een kopie van geordende nota's. • Beperk het schrijven (laat gebruik maken van de computer). • Afspraken maken op papier, hierbij ouders en CLB betrekken.	<ul style="list-style-type: none"> • Denken dat de leerling van slechte wil is, zonder voldoende rekening te houden met stoornis. • Mondelinge afspraken maken, enkel met de leerling. • In discussie gaan over regels en afspraken.

Een hoogbegaafde leerling met autisme, autismespectrumstoornis, syndroom van Asperger

(zie ook fiche 'autisme')

mogelijk zwakke kanten	mogelijk sterke kanten
<ul style="list-style-type: none"> • ondanks verbale begaafdheid moeite om op instructies en verbale boodschappen correct te reageren • ondanks fenomenaal geheugen moeite om schema's en regels te onthouden • moeilijk inschatten van effect van eigen gedrag op klasgenoten	<ul style="list-style-type: none"> • verbluffende kennis over onderwerpen in de interessesfeer • toch goed inzicht in figuurlijk taalgebruik • toch mogelijk om sociaal gedrag snel te leren • actieve pogingen om toch orde te creëren • vaardig in computergebruik
do's	don'ts
<ul style="list-style-type: none"> • Agenda en nota's controleren. • Stress helpen beheersen door visuele stappenplannen en weekplanningen. • Oefenen van sociale vaardigheden in een één op één situatie of in een groepje leerlingen met hetzelfde probleem. • Medeleerlingen als coach inschakelen.	<ul style="list-style-type: none"> • Overschatten omwille van verbale intelligentie. • Eindeloos argumenteren of ingaan op strijd over wie gelijk heeft.